

Fritz von Dardel och Kungl. Svea Livgarde.
Sven Tiberg (red.). Medström, Stockholm
2013. 239 s., ill. ISBN 978-91-7329-118-7.

Konstnären och hovmannen Fritz von Dardel, en central figur i Stockholms kulturliv under 1800-talet, var från 1837 till 1862 officer vid Svea Livgarde, landets ledande rangregemente, under den tiden förlagt till Fredrikshovs slott på Ladugårdslandet (Östermalm). Eftersom Dardel alltid hade sitt ritblock inom räckhåll livet igenom finns det en mängd teckningar och akvareller med motiv från regementets vardagsliv vid denna tid. Dardel skänkte sitt regemente detta material och det har bevarats som en historisk klenod men mest varit känt i trängre kretsar. Nu har man gett ut en bok med ett stort antal av dessa bilder i färg, kommenterade av en rad författare, alla f.d. officerare eller reservofficerare vid regementet, några av dem därtill museimän knutna till Armémuseum.

Det har blivit en mycket vacker bok som regementet och Medströms förlag har stor heder av. Det kulturhistoriska värdet är obestridligt. Materialet fördelar sig på två kategorier, dels genrebilder eller situationer från vardagslivet på regementet, från kaserner, fältövningar, rituella ceremonier eller uppslupna fester, dels porträtt av officerskolleger. Man slås av Dardels skicklighet, situationsbilderna är utförda med humoristisk finess och med ofta utsökt färgbildning. Förmågan att med få drag fånga personernas karaktärsdrag är slående, även på genrebilderna är det så småningom inte svårt att bland alla gestalter känna igen de olika officerskollegerna. Vissa scener kan erinra om Albert Engströms skämtteckningar från den militära världen ett halvt sekel senare, om än något mindre karikerade. Dardel förser gärna sina bilder med förklarande text, oftast väl bara uppgifter om de agerandes namn men ibland kvicka och dråpliga ordväxlingar. T.ex. när löjtnant Dardel själv förevisar sina soldater för bataljonschefen Aminoff, som tar en man under hakan och frågar: ”Hvarför har denna karlen ej helt skägg? – Skägget vill inte växa på honom, Herr Major. – Inga ursäkter Herr Löjtnant. Jag har befallt att alla skola ha skägg och därmed punkt.”

De välskrivna kommenterande texterna tar särskilt sikte på att förklara de militära förhållandena under 1800-talet, inom armén i stort och inom Svea Livgarde i synnerhet, för att bilderna skall bli fullt begripliga. Man får i materialet en god bild av arméns plats i tidens samhälle, med marketenterskor och mjölkförsäljerskor, onyktra gardister, värvning som gränsar till bondfångeri och livet på de militära övningsplatserna. Men i centrum för bilderna står ändå Svea Livgardes officerskår, som enbart bestod av adelsmän, vilket faktiskt tycks ha gällt ända fram till andra världskriget. Dardel skaffade sig här i ungdomen vänner som han behöll kontakten med livet ut, vilket tydligt framgår av hans senare skrivna dagböcker och minnen.

Som recensent kanske man också måste framhålla några smärre skönhetsfläckar i texten. På s. 20 sägs att Georges-Alexandre och Hedvig (Fritz föräldrar) fick flera konstnärligt begåvade barn och barnbarn och att den mest kände är Nils von Dardel. Men Nils var barnbarnsbarn till Georges-Alexandre och Hedvig. På s. 49 sägs att tronpretendenten Karl Fredrik av Holstein-Gottorp utmanövrerades från rollen som tronföljare av sin faster Ulrika Eleonora. Men hon var hans moster. På s. 80–81 visas en intressant och sällan återgiven bild av en utsikt från Fredrikshovsstranden mot Södra Djurgården. Man ser gamla Djurgårdsbron (som då hade sitt norra fäste mer i öster än dagens bro) och Fredrik Bloms vaktbyggnad vid Galärvarvet och man skymtar något som kan vara restaurang Blå Porten. Tavlan är målad ungefär från nuvarande Djurgårdsbrons norra fäste. En byggnad med rött mansardtak till vänster sägs vara Skogsinstitutet vid nuvarande Nobelparken. Det stämmer dock inte alls. Skogsinstitutet måste ligga långt till vänster och helt utanför bildens blickfång. Huset med det röda taket är i stället den Pontinska villan på Kaptensudden på motsatta stranden, strax öster om Djurgårdsbrons fäste på Södra Djurgården. Den stod kvar där till 1897.

Mats Hellspång, Stockholm